

Justitiedepartementet

Remissyttrande över betänkandet **Säkerhet och tillgänglighet vid val (SOU 2021:96)**

Justitiedepartementets dnr Ju2022/00209

En rutin för incidentrapportering

I sin erfarenhetsrapport efter de allmänna valen 2018 noterade Valprövningsnämnden att det i många fall varit fråga om påståenden om incidenter vid röstmottagningen som påtalats och att en del av de behandlade överklagandena hade kunnat omhändertas i en annan ordning, om en sådan funnits på plats. Nämnden noterade att även Valmyndigheten i sin rapport Erfarenheter från valen 2018 konstaterade att många klagomål rörde iakttagelser i val- och röstningslokaler snarare än överklaganden av valresultatet och bedömde att det går att effektivisera överklagandeprocessen. Nämnden delade Valmyndighetens bedömning.

Med hänsyn till erfarenheterna efter valen 2018 välkomnar nämnden utredningens förslag om inrättande av en rutin för en samlad incidentrapportering inom valadministrationen. Som konstitutionsutskottet framhållit i sitt betänkande 2019/20:KU12 Valfrågor är det av stor vikt att ta till vara det engagemang som finns hos allmänheten för att förbättra regelverk och rutiner inom valadministrationen. Nämnden delar även konstitutionsutskottets uppfattning att ett system för incidentrapportering skulle kunna leda till att allmänt hållna synpunkter och iakttagelser kan tas om hand av andra myndigheter medan nämnden får hantera överklaganden av valresultatet. Nämnden vill även framhålla att en möjlighet att anmäla incidenter skulle kunna stärka allmänhetens förtroende för valsystemet.

Överklagande av val

Antalet överklaganden efter de allmänna valen 2018 var det största i Valprövningsnämndens historia. Nämnden delar dock utredningens bedömning att det ökade antalet överklaganden inte ska hanteras genom en begränsning av möjligheten att överklaga val. Inrättande av en rutin för incidentrapportering är dock viktigt för att begränsa nämndens prövning till överklaganden som gäller valresultatet.

Ett stort antal av de inkomna överklagandena efter valen 2018 var mycket allmänt hållna och saknade i många fall uppgifter om både klagandens namn och vilket eller vilka val som överklagades. Detta väcker frågan om vilka formella krav som kan ställas på ett överklagande. I sin erfarenhetsrapport efter de allmänna valen 2018 konstaterade Valprövningsnämnden att det inte ställs några formella krav på ett överklagande i vallagen (2005:837) och att de allmänna förvaltningsrättsliga reglerna i förvaltningslagen (2017:900) därmed blir tillämpliga. Dessa regler är relativt sparsamma men i 43 § anges att överklagandet ska vara skriftligt, att den som överklagar ska ange vilket beslut som överklagas och på vilket sätt han eller hon vill att beslutet ska ändras. I erfarenhetsrapporten framhöll nämnden att ett överklagande åtminstone bör innehålla uppgifter om klagandens namn och postadress för att talerätten ska kunna bedömas och att frågan om vilka krav som bör ställas på ett överklagande bör ses över.

Utredningen föreslår att ett överklagande av beslut om att fastställa utgången av ett val ska innehålla uppgifter om klagandens personnummer och den information som behövs för att Valprövningsnämnden ska kunna komma i kontakt med klaganden. Enligt utredningen kan det ifrågasättas om namn och postadress kan vara tillräckligt för att kunna bedöma talerätten. Utredningen framhåller bl.a. att det finns många personer med samma namn, att de som klagat av skilda skäl kan ange en annan postadress än folkbokföringsorten och att bostadsadressen saknar värde för personer som är svenska medborgare och bosatta utomlands och därför endast har rösträtt i riksdagsval och val till Europaparlamentet.

Nämnden tillstyrker förslaget om att ett överklagande ska innehålla uppgifter om klagandens personnummer i de fall klaganden är en fysisk person. Eftersom klaganden även kan vara ett politiskt parti vill nämnden påpeka att lagtexten behöver kompletteras med vad som ska gälla i denna situation.

En fråga som inte uppmärksammas i betänkandet men som nämnden anser bör övervägas i det fortsatta lagstiftningsförfarandet är tidpunkten för när ett överklagande tidigast får ges in.

Ett överklagande ska enligt 15 kap. 6 § 5 vallagen ha kommit in till Valprövningsnämnden tidigast dagen efter valdagen och senast inom tio dagar efter det att valet avslutades. Det är Valprövningsnämnden som avgör om överklagandet har kommit in i rätt tid. I samband med prövningen av överklagandena i de allmänna valen 2018 avvisade nämnden sex överklaganden som kom in redan på valdagen, dvs. för tidigt enligt gällande bestämmelser. Samtliga dessa överklaganden kom in till nämndens e-postbrevlåda under valdagen, på olika klockslag.

Enligt nämnden kan det ifrågasättas om det är rimligt att ett överklagande som görs på valdagen och kommer in via sms eller e-post före kl. 24.00 på valnatten ska avvisas, medan ett annat överklagande som också skrivs på valdagen men skickas med vanlig post och därför kommer in efter kl. 24.00 på valnatten ska tas upp till prövning. Den nu gällande bestämmelsen i 15 kap. 6 § 5 vallagen torde ha tillkommit i en tid när det inte fanns möjlighet att skicka in ett överklagande med e-post. Eftersom möjligheten att skicka in ett överklagande med e-post numera finns anser nämnden att bestämmelsen bör justeras och överklagandetiden förslagsvis börja löpa redan från valdagen. I detta sammanhang bör nämnas att Valmyndighetens och länsstyrelsernas formella beslut om valutgången i de olika valen fattas efter hand och att de första besluten brukar vara klara tidigast cirka en vecka efter valdagen, dvs. formellt finns det inte något beslut att överklaga innan dess.

Övriga förslag

Valprövningsnämnden ser positivt på förslagen i övrigt, finner dem väl avvägda och tillstyrker dem.

På Valprövningsnämndens vägnar

Annika Sandström
Ordförande

Emma Hellman
Föredragande